

 Mag. Mariza Skvarč,
Zavod RS za šolstvo

Zakaj je formativno spremljanje ključ do vključujoče šole?

Vključujoča šola je opredeljena kot šola, v kateri je vsak učenec viden in slišan. Kako doseči, da ne bo v šoli nihče ostal neopažen in bo slišan prav vsak glas? Da lahko vidimo in slišimo, je treba najprej načrtno in pozorno opazovati, dobro poslušati ... Ključ je torej v tem, da si učitelji zagotovimo dovolj priložnosti, da skozi opazovanje in interakcije z učenci pridobimo podatke in dokaze o tem, kakšni so naši učenci v resnici; kako posameznik razmišlja, kako se uči, kakšni so njegovi interesi, kako se počuti in deluje v razredu, katera so njegova močna in šibka področja itd. Učitelj, ki je kritični mislec, se ves čas sprašuje: Ali je moje mnenje o določenem učencu predpostavka (nekaj, kar pač »vem iz izkušenj«), ali imam v resnici vpogled in dokaze o tem? Ali in kako bom to zagotovo vedel?

Zagovorniki formativnega spremljanja poudarjajo ključno učiteljevo vlogo in odgovornost v stalnem spremljanju in ugotavljanju, s kakšnim znanjem, predstavami, izkušnjami in stališči vstopajo učenci v učni proces, kje so v tem trenutku in kakšne so zanje optimalne možnosti za nadaljnje učenje. To je predpogoj in osnova, da učitelj lahko izbere dejavnosti in strategije, ki vsem učencem omogočajo (uspešno) učenje in napredovanje. Ker vstopajo učenci v proces z različnim predznanjem in napredujejo z različnim tempom, se učitelju ves čas porajajo vprašanja: Katere dejavnosti zmorejo izvajati vsi učenci na enak način, kdaj pa jih je treba ustrezno prilagoditi posameznikom ali skupinam učencev? Kaj morajo nujno usvojiti vsi učenci pri določenem predmetu v določenem razredu, katera znanja pa z vidika nadaljnega učenja in vsakdanjega življenja niso tako ključnega pomena? Če učenec še ni usvojil določenih znanj in veščin, ki so nujno potrebne za nadaljevanje znanja, ne more nadaljevati z

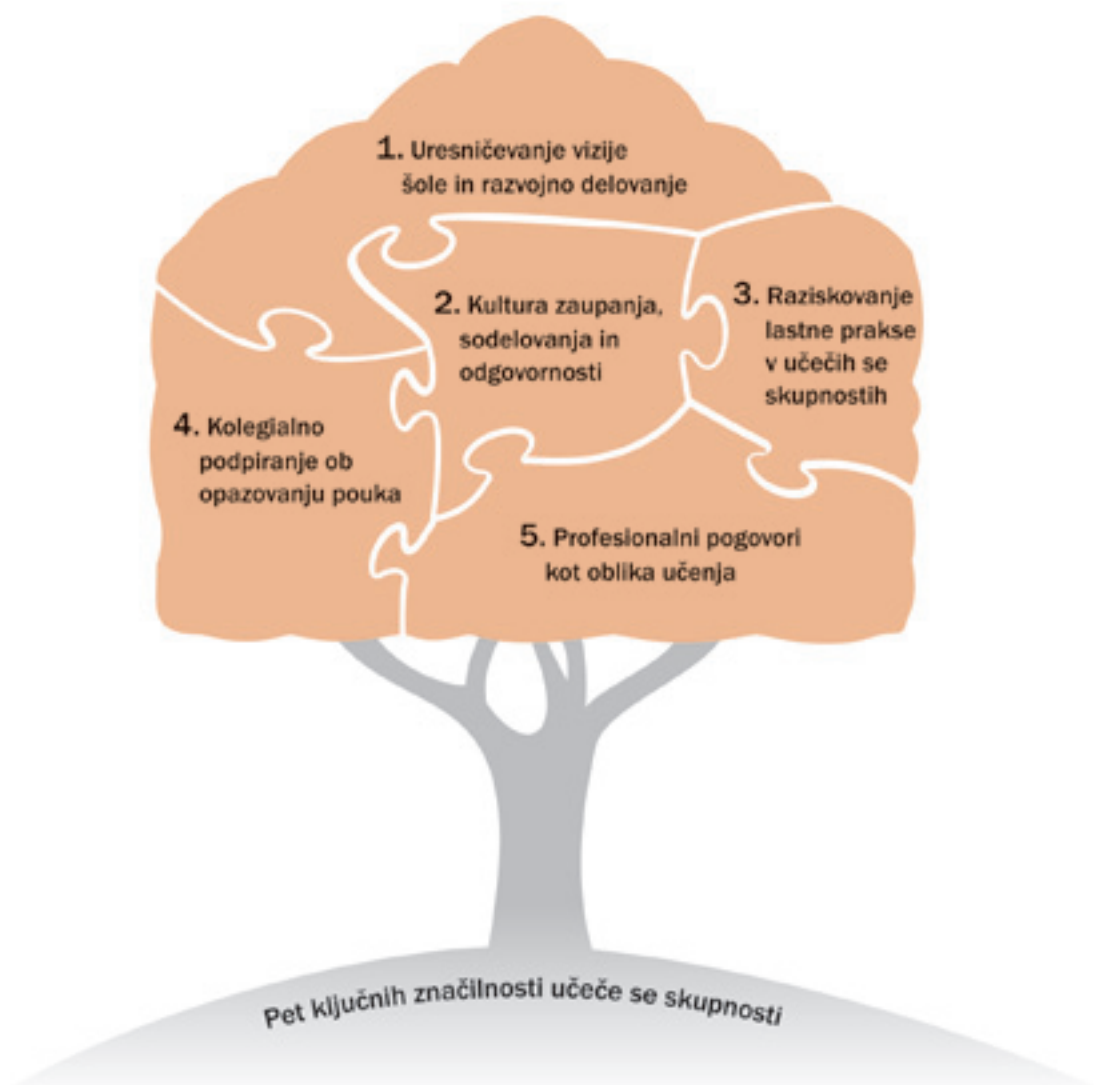
istimi dejavnostmi in tempom učenja kot učenci, ki že imajo ustrezno predznanje. Lahko je sicer prisoten v razredu, a je vprašanje, kolikšno korist ima od tega. Ravno obratno – znajde se v frustrirajoči situaciji. V takšni situaciji se učenci različno odzivajo; nekateri se tiho potuhnejo in »preklopijo« v svoj svet; drugi se v izogib težavam trudijo ustvarjati vtis, da razumejo in sledijo pouku; tretji ne skrivajo, da jim je dolgčas; nekateri skušajo izboriti pozornost tako, da motijo pouk. Učitelj pa je v storilnostno naravnem učnem pogovoru (dajmo hitro, da obdelamo vso načrtovano snov) v interakciji s tistimi učenci, ki zmorejo »hoditi z njim vstric«. Četudi na vprašanje »Ali ste razumeli?« odgovori le nekaj učencev, si učitelj to razlaga, kot da ga vsi razumejo in vsi dosejajo zastavljene cilje.

Najpogostejše navedena protiangumenta poučevanju po načelih in korakih formativnega spremljanja sta pomanjkanje časa in natrpanost učnih načrtov, s čimer je v resnici največkrat mišljena natrpanost in obsežnost uporabljenih učbeniških gradiv. Nekaterim učiteljem je učbenik ključno vodilo za realizacijo učnega načrta in čutijo svoje poslanstvo in odgovornost v tem, da do zaključka šolskega leta učencem posredujejo vse tisto, kar je zapisano v učbeniku. Učitelj, ki pri pouku v glavnem frontalno razlaga ali se s celim razredom pogovarja o tem, kar je zapisano v učbeniku, v resnici nima časa in priložnosti, da bi lahko ugotovil, kaj in kako razmišlja posamezen učenec, kje ima težave, zakaj se dolgočasi. Učence lahko spremljamo in spoznavamo le takrat, ko se ti samostojno učijo oz. gradijo znanje z izvajanjem raznolikih dejavnosti individualno, v parih ali skupinah; takrat, ko jim omogočimo, da ustvarjajo, se učijo skozi raziskovanje, pisno ali ustno predstavljajo in utemeljujejo svoje misli

in ideje, med seboj komunicirajo ... Ko sledimo elementom formativnega spremljanja in učence vključujemo v proces učenja v vseh fazah pouka, od načrtovanja do vrednotenja znanja, jih navajamo, da ozavešijo lastni proces učenja in prevzemajo odgovornost za svoje učenje. S formativnim spremljanjem prenašamo aktivnosti in s tem odgovornosti iz učitelja na učence. Mnogi učitelji so ob vpeljevanju formativnega spremljanja v svoje poučevanje čutili prav to kot najzahtevnejši izziv: soočiti se z dejstvom, da učiteljeva razlaga ni nujno najboljši ključ do znanja učencev in se zato odmakniti od krede in table ter začeti zaupati učencem in jim dopustiti, da se pri pouku samostojno učijo. Učenci pri tem potrebujejo učitelja kot spodbujevalca, ki jih s kakovostno, opisno ustno in pisno povratno informacijo usmerja v procesu učenja. Učitelji na razredni stopnji so v prednosti glede spremljanja napredka vsakega učenca, saj vsakodnevno preživijo skupaj

z istimi učenci več ur (več časa za spremljanje napredka). Hkrati pa imajo možnosti, da učencem omogočijo celostno učenje, če pri načrtovanju dejavnosti medpredmetno povezujejo vsebine in procesna znanja.

Temelji vključujoče šole se postavljajo, ko učitelji ne razumejo več svojega poslanstva v posredovanju znanja (oz. vsebin), temveč v spremljanju, vodenju in spodbujanju učencev, da pridejo v procesu učenja do tolikšne globine in širine, kot jo vsak posameznik zmore. Za učitelje postanejo učenci uganke; uganke, za katere si je vredno vzeti čas in energijo, da jih razrešimo. To razreševanje ugank pa zapelje v raziskovanje lastne prakse, v skupno učenje učiteljev drug od drugega ob razčiščevanju pedagoških dilem, v kolegialno podpiranje ... V vključujoči šoli so tudi učitelji učenci.

Vir: Skvarč, M. idr. (2017). Tudi učitelji smo učenci. 5. zvezek. V *Vključujoča šola. Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce*. Ljubljana: ZRSŠ, str. 18.